

บทที่ 8

ความจริงเชิงอัตวิสัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในชุมชนและ ความสอดคล้องกับความจริงเชิงวัตถุวิสัยของปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำทางการปกครอง

ผลการศึกษาในบทนี้เพื่อตอบวัตถุประสงค์การศึกษาในข้อที่ 4 คือ เพื่อศึกษาการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในชุมชนและความสอดคล้องกับความจริงเชิงวัตถุวิสัยของปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการปกครอง โดยเป็นผลการศึกษาที่ได้จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกประชาชนในชุมชนอาข่า จำนวน 30 คน ซึ่งใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกจากการจำแนกกลุ่มตามอายุและเพศ การนำเสนอผลการศึกษาในบทนี้สามารถจำแนกเป็น 4 ส่วน คือ 8.1 ภูมิหลังผู้ให้ข้อมูล และ ที่มาของความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของบุคคล 8.2 กรอบจินตนาการเศรษฐกิจพอเพียงของบุคคลตามช่วงอายุ ซึ่งเป็นการศึกษาการให้ความหมายและความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งวิเคราะห์ถึงความสอดคล้องกับความจริงเชิงวัตถุวิสัยในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำทางการปกครองและปราชญ์ชาวบ้าน 8.3 แผนภาพสรุปความเชื่อมโยงความจริงเชิงอัตวิสัยของบุคคลในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และส่วนสุดท้าย 8.4 สรุปและวิเคราะห์ผลการศึกษาเพื่อนำไปสู่การสร้างทฤษฎีมูลฐานและแบบจำลองกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างกรอบจินตนาการเศรษฐกิจพอเพียงของบุคคล โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภูมิหลังผู้ให้ข้อมูล และ ที่มาของความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการศึกษาในส่วนนี้เพื่อทำความเข้าใจในลักษณะสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา ศาสนา ตลอดจนความสามารถทางการสื่อสาร และแหล่งที่มาของความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเพื่ออธิบายเชื่อมโยงถึงการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัยของบุคคลซึ่งนำไปสู่กรอบจินตนาการสร้างสรรค์เศรษฐกิจพอเพียงของบุคคลต่อไป โดยจะอธิบายจำแนกตามกลุ่มอายุดังนี้

1. กลุ่มอายุ 7 – 12 ปี

ผู้ให้ข้อในกลุ่มนี้เป็นเยาวชนอาข่าในช่วงประถมศึกษาซึ่งในชุมชนอาข่าที่ศึกษานั้นพบว่า ผู้ปกครองจะส่งให้บุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนทั้งหมด เนื่องจากเป็นภาคบังคับและไม่เสียค่าใช้จ่ายในการศึกษา

ในชุมชนอาข่าบ้านแสนใจ เด็ก ๆ ในชุมชนจะเข้าเรียนที่โรงเรียนดอยแสนใจ (ตชด.) อนุสรณ์ ซึ่งตั้งอยู่ที่บริเวณบ้านแสนใจพัฒนา เปิดสอนตั้งแต่ระดับ ป.1 – ป.6 และเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาซึ่งเปิดสอนในระดับ ม.1 – ม. 3 ด้วย ดังนั้น เด็กในชุมชนอาข่าบ้านแสนใจและแสนใจพัฒนาในปัจจุบันจึงมีโอกาสได้รับการศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งหากผู้ปกครองสามารถส่งบุตรหลานเรียนต่อได้ มักจะส่งไปศึกษาต่อในสายอาชีพศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีทั้งวิทยาลัยที่ผู้ปกครองไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการลงทะเบียน เป็นวิทยาลัยเกษตรในพระบรมราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ และวิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐและเอกชน หากศึกษาต่อในระดับมัธยมปลายมักจะไปเรียนที่โรงเรียนในอำเภอแม่จัน หรือเรียน กศน. ในหมู่บ้าน เป็นต้น

ดังนั้น เด็กชาวอาข่าในชุมชนจึงสามารถสื่อสารภาษาไทยได้ ในขณะเดียวกันที่โรงเรียนดอยแสนใจยังมีหลักสูตรการสอนภาษาอาข่าเพื่อให้เด็กชาวอาข่าสามารถเขียนภาษาอาข่าได้ เนื่องจากปัจจุบันมีการนำตัวหนังสือภาษาอังกฤษมาใช้เพื่อให้มีภาพเขียนที่สามารถนำมาสื่อสารกันได้ในชนเผ่าอาข่าทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยมีครูซึ่งเป็นผู้รู้ท่านหนึ่งทางด้านภาษาของชุมชนมาทำการสอน

สำหรับชุมชนอาข่าบ้านผานมั้นั้น เนื่องจากชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ถือว่ามีฐานะทางเศรษฐกิจตั้งแต่ระดับปานกลาง จนกระทั่งถึงระดับที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ทำให้ผู้ปกครองที่หมู่บ้านแห่งนี้นิยมส่งบุตรหลานของตนให้ไปเรียนโรงเรียนประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาในโรงเรียนพื้นราบ ทั้งในอำเภอแม่สาย และในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เนื่องจากต้องการให้สามารถพูดภาษาไทยได้ชัดเจนและเชื่อว่าโรงเรียนที่อยู่ในเมืองน่าจะสอนได้ดี และทำบุตรหลานของตนมีความรู้ทางวิชาการที่ดีกว่าโรงเรียนที่อยู่บนเขาบนดอย รวมทั้งจะสามารถสอบเข้าเรียนต่อในโรงเรียนดี ๆ ในเมืองและในระดับมหาวิทยาลัยได้ ประกอบกับสถานที่ตั้งของหมู่บ้านนั้นถือว่าไม่ห่างไกลจากตัวอำเภอแม่สาย ซึ่งมีโรงเรียนที่เปิดสอนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมหลายโรงเรียน จึงเป็นทางเลือกของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียน

ส่วนเด็กประถมศึกษาที่อยู่ในโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 5 ซึ่งตั้งอยู่บริเวณหมู่บ้านผานมั้นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กชาวอาข่าที่ติดตามพ่อแม่เข้ามาทำงานรับจ้างเฝ้าสวนและทำงานรับจ้างภายในหมู่บ้าน เช่น รับจ้างเก็บกาแฟ ส้ม ลิ้นจี่ ซึ่งมีเจ้าของสวนเป็นชาวอาข่าที่อยู่ในหมู่บ้านผานมี้ โดยจะจ้างชาวอาข่าในฝั่งพม่า ซึ่งมีพื้นที่ติดกับหมู่บ้านเข้ามาทำงานและมีบ้านพักอาศัยให้ ดังนั้น หากชาวอาข่าในฝั่งประเทศพม่าต้องการให้บุตรหลานได้รับการศึกษามากจะส่งมาพักอาศัยกับญาติในหมู่บ้านเพื่อให้เด็กได้เรียนหนังสือ ดังนั้น เด็กนักเรียนโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงฯ

จึงมีทั้งเด็กที่อยู่ในหมู่บ้านตามทะเบียนบ้าน ซึ่งโดยมากจะเป็นเด็กเล็กในชั้นอนุบาลถึง ป. 2 หรือ ป. 3 ซึ่งหลังจากนั้นผู้ปกครองจะส่งไปเรียนที่โรงเรียนในตัวอำเภอแม่สายหรือในอำเภอเมืองกับกลุ่มเด็กชาวอาข่าจากประเทศพม่า ซึ่งมีทั้งที่เกิดที่ฝั่งไทย และเกิดที่ประเทศพม่าแล้วอพยพครอบครัวเข้ามาทำงาน

ทำให้เด็กชาวอาข่าที่นี้มีความสามารถทางการสื่อสารภาษาไทยและการเรียนต่างกัน เด็กบางคนเข้ามาเรียนชั้นประถมศึกษาแต่อายุไม่เป็นไปตามเกณฑ์ บางคนอายุ 15 ปี อยู่ชั้น ป. 4 เป็นต้น เนื่องจากเพี้ยยายตามพ่อแม่เข้ามาทำงาน ซึ่งลักษณะเช่นนี้พบได้ที่ชุมชนอาข่าบ้านแสนใจเช่นเดียวกัน เนื่องจากเป็นชุมชนที่อยู่ติดกับแนวชายแดน ดังนั้น โรงเรียนจึงผ่อนปรนให้นักเรียนที่เข้ามาเรียนไม่จำเป็นต้องถือสัญชาติไทยหรือมีทะเบียนบ้านเพื่อเปิดโอกาสทางการศึกษา

สำหรับผู้ให้ข้อมูลทั้ง 6 คน จากทั้ง 2 พื้นที่ที่ศึกษาเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนดอยแสนใจ และ โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 5 ซึ่งสามารถสื่อสารภาษาไทยได้ดี และครอบครัวยังคงนับถือบรรพบุรุษแบบอาข่าดั้งเดิม ภูมิหลังด้านครอบครัว ผู้ให้ข้อมูลในส่วนชุมชนอาข่าบ้านผาหมื่นนั้น มีผู้ให้ข้อมูลที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่ยังไม่ได้รับสัญชาติไทย เนื่องจากติดตามพ่อแม่เข้ามาทำงานรับจ้างในหมู่บ้าน ซึ่งจะมีฐานะค่อนข้างยากจน และเยาวชนที่เป็นบุตรหลานของประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งจะมีฐานะทางบ้านดีกว่า

- แหล่งความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เยาวชนอาข่าในกลุ่มอายุนี้นพบว่า แหล่งความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมีแหล่งที่มาสำคัญ คือ **ครู** ซึ่งเยาวชนอาข่าระบุตรงกันว่า มีครูสอน และให้ทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง

โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนในโรงเรียนดอยแสนใจ พบว่า ทางโรงเรียนมีวิชาที่สอนเศรษฐกิจพอเพียงโดยตรง ซึ่งเป็นวิชาเพื่อเสริมความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง โดยวิชาที่สอนเศรษฐกิจพอเพียงนั้น จะเน้นสอนให้เด็กลงมือปฏิบัติ ได้แก่ การจัดทำแปลงเกษตรในโรงเรียนปลูกผักผลไม้ การทำโรงเรือนเลี้ยงไก่ ทำบ่อปลา และทำปุ๋ยชีวภาพ ซึ่งการทำกิจกรรมในวิชาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ จะเป็นอาหารกลางวันสำหรับเด็กนักเรียนในโรงเรียนด้วย นอกจากนั้นยังมีเกณฑ์การประเมินพฤติกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งครูจะประเมินโดยดูจากพฤติกรรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ซึ่งส่วนใหญ่จะพิจารณาในเรื่อง การออมเงิน, การใช้จ่ายเงินของเด็ก, การรู้จักรักษารักของใช้ส่วนตัว, การใช้ทรัพยากรส่วนรวมอย่างประหยัด และความมีน้ำใจแบ่งปันผู้อื่น เป็นต้น

“ในวิชาเรียนหรือในการอบรมคุณธรรมเด็กตอนเช้า ตอนเย็น ครูจะสอดแทรก เรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปนะคะ ให้เด็กรู้จักการประหยัด รู้จักการใช้จ่ายเงิน เช่น ถ้าได้เงินมาโรงเรียน 10 บาท ต้องรู้จักเก็บไม่ใช้ไปซื้อขนม ซื้อของเล่น แล้วก็ต้องช่วยพ่อแม่ประหยัด อันนี้ก็เป็นความรู้ที่พยายามสอดแทรกเข้าไปเสมอ ส่วนที่เป็นวิชาเรียนเลยเราก็มีวิชาที่สอนทางด้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยเฉพาะ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้แล้วก็นำไปใช้ได้จริง แต่เราจะเน้นทางด้านให้ปฏิบัติ นะคะ ให้ทำเกษตรเพื่อเป็นอาหารกลางวันสำหรับเขาด้วย มีแปลงเกษตร มีโรงเลี้ยงไก่ไข่ บ่อปลา ส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงคือ เราจะประเมินพฤติกรรมซึ่งเป็นนโยบายจากทางกระทรวงฯ อยู่แล้ว ให้มีการประเมิน ลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน มีเกณฑ์ประเมิน มีตัวชี้วัด อันนี้จะประเมิน ทุกเทอม” (รัชนี้ เมืองใจ, สัมภาษณ์, 10 สิงหาคม 2553)

ตารางที่ 8.1

ตัวอย่างแสดงตัวชี้วัดในด้านอยู่อย่างพอเพียงในแบบประเมินพฤติกรรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้	พฤติกรรมสำคัญ
1. ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม	- ใช้ทรัพยากรของตนเองอย่างประหยัด คุ่มค่า และ เก็บรักษาดูแลอย่างดี รวมทั้งการใช้เวลาว่างอย่างเหมาะสม - ใช้ทรัพยากรของส่วนรวมอย่างประหยัด คุ่มค่า และ เก็บรักษาดูแลอย่างดี - ปฏิบัติตนและตัดสินใจด้วยความรอบคอบ มีเหตุผล - ไม่เอาเปรียบผู้อื่นและไม่ทำให้อื่นเดือดร้อน พร้อมให้อภัยเมื่อผู้อื่นทำผิดพลาด	1. ฝากเงินออมทรัพย์ประจำชั้นเรียน 2. ดูแลรักษาหนังสือ สมุด อุปกรณ์การเรียนไม่ให้หายหรือชำรุด 3. ใช้สื่อกลับเก็บเข้าที่อย่างเรียบร้อย - ปิดไฟ พัดลมทุกครั้งเมื่อไม่ใช้หรือออกจากห้อง 4. มีเหตุผลไม่ใช้อารมณ์เมื่อเกิดความขัดแย้งกับผู้อื่น 5. ไม่ซ้ำเติมเมื่อเพื่อนทำผิด 6. มีน้ำใจรู้จักแบ่งปันของเล่นของใช้และรอยยิ้ม
2. มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข	- วางแผนการเรียน การทำงาน และการใช้ชีวิตประจำวันบนพื้นฐานของความรู้ ข้อมูลข่าวสาร - รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม ยอมรับและปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข	1. ไม่ลืมนำหนังสือ สมุด อุปกรณ์การเรียนมาโรงเรียนทุกครั้ง 2. นำร่มหรือเครื่องกันฝนมาโรงเรียนในฤดูฝน 3. เตรียมหรือใส่เสื้อกันหนาวในฤดูหนาว

สำหรับโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ แม้จะไม่มีรายวิชาที่สอนโดยตรงแต่โรงเรียนจะจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน และ เป็นโครงการอาหารกลางวันสำหรับโรงเรียน รวมทั้งสอนในเรื่องอาชีพให้เด็กได้มีความรู้สำหรับไปเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมต่อไป

กิจกรรมที่โรงเรียนเราทำ จริงๆเราดูจากเด็กเป็นหลักนะ อย่างโครงการของโรงเรียนเจาน่าหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้เรื่องอาชีพ การเกษตร เพื่อให้เขาได้เอาไปใช้จริง เพราะเด็กที่นี้เราไม่รู้ว่าเขาจะได้ไปเรียนต่อหรือเปล่า แต่ถ้าสอนเรื่องอาชีพเขาได้ใช้อย่างของเราที่ทำได้ เราจะทำให้แม่บ้าน ให้ผู้อาวุโสที่มีความรู้ในหมู่บ้านมาสอนเด็ก ที่ผ่านมาก็เราทำคือ การทำงานฝีมือ ให้แม่บ้านมาสอนเด็กนักเรียนปักผ้าซึ่งเป็นลายของอาข่า แล้วก็ผลิตเป็นกระเป๋า พวงกุญแจ แล้วที่เป็นโครงการอย่างของครูวิไลวรรณ คือ ให้ครูมาสอนนวด ให้เด็กฝึกนวดฝ่าเท้า แล้วจะมีวันที่โรงเรียนจัดกิจกรรมก็จะให้ผู้ปกครองมาดูผลงานเด็ก ๆ มาแลกเปลี่ยนกัน แล้วก็ไปจัดกิจกรรมแสดงผลงานที่อื่นด้วย อย่างที่กทม. ก็ไปมา

นอกจากนั้น ที่เราทำเป็นกิจกรรมหลักคือ การทำเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน คือโรงเรียนมีสถานที่ เราก็จะทำแปลงเกษตร ปลูกผักอย่างผักกาดขาว ผักสวนครัว ปลูกมะละกอ ชมพู่ ลิ้นจี่ มีชุดบ่อเลี้ยงปลา แล้วก็เลี้ยงไก่ไข่ พวกนี้เป็นกิจกรรมที่นอกจากจะให้กินเป็นอาหารสำหรับเด็กนักเรียนแล้ว ก็สอนให้เขาได้เรียนรู้เพื่อเอาไปใช้ที่บ้านเขาด้วย” (ไชยรัตน์ จินะราช ผู้อำนวยการโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 5, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2554)

แม้ว่าการสัมภาษณ์เชิงลึกจะพบว่า แหล่งความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กในวัยนี้จะมาจากครู และ กิจกรรมที่โรงเรียนเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตามการข้อสังเกตจากการอยู่ร่วมกับเด็กในโรงเรียน และในชุมชน รวมทั้งการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการในชีวิตประจำวันพบว่า เยาวชนอาข่าในวัยนี้เริ่มเรียนรู้จากสื่อมวลชนและใช้เวลาในการรับเปิดรับมากที่สุด โดยเฉพาะโทรทัศน์ ตัวอย่างของบ้านที่ผู้วิจัยไปพักอาศัยในชุมชนบ้านอาเยะใหม่พบว่า ในวันธรรมดา เด็กในวัยนี้จะใช้เวลาช่วงเย็นในการดูโทรทัศน์ตั้งแต่ช่วงละครเย็นจนถึงละครหลังข่าว ส่วนวันเสาร์และอาทิตย์จะดูการ์ตูนและละครตอนเช้า แล้วกลับมาดูละครช่วงเย็นจนถึงละครหลังข่าว

เช่นเดียวกับเด็กในวัยเดียวกันในชุมชนบ้านผาหมี่ซึ่งพบว่า เด็กหญิงจะติดละครและมีดารานักร้องในดวงใจเป็นแบบอย่าง เช่น การเลียนแบบคำพูดจากตัวละคร เป็นต้น ในขณะที่เด็กชายวัยเดียวกันจะยังไม่สนใจสื่อโทรทัศน์มากเท่ากับเด็กหญิง

2. กลุ่มอายุ 13 – 19 ปี

สำหรับกลุ่มเยาวชนอาข่าในช่วงวัยรุ่นนทางด้านการศึกษพบว่า ในชุมชนอาข่าบ้านแสนใจวัยรุ่นในหมู่บ้านจะมี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มหนึ่งเรียนหนังสือในโรงเรียนหรือวิทยาลัย กับอีกกลุ่มหนึ่งที่จบ ป. 6 หรือ ม. 3 แล้วไม่ได้เรียนต่อ ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มนี้จึงมีความหลากหลาย

นายก อบต. แม่สลองใน ให้ข้อมูลในด้านการศึกษาของชุมชนอาข่าบ้านแสนใจว่า ยังมีความแตกต่างกันอยู่ในทั้ง 4 หมู่บ้าน คือ แสนใจใหม่ แสนใจพัฒนา อาเยะใหม่ และ

อาโยะอนามัย โดยเฉพาะในบ้านอาโยะใหม่ และ อามัย ซึ่งยังมีผู้ที่ไม่ได้ศึกษาต่อเป็นจำนวนมาก เมื่อเทียบกับอีก 2 หมู่บ้าน

“คือ ถ้าเทียบกัน 3 หรือ 4 หมู่บ้านที่สนใจ และ สนใจพัฒนานี้ ที่บ้านสนใจใหม่ และสนใจพัฒนา เด็ก ๆ เดียวนี้ได้เรียนต่อเยอะนะเรียนต่อระดับ ปวช. ปวส. ถึงปริญญาตรี อย่างรุ่นตนเอง อาทุ ที่สนใจพัฒนา กลุ่มนี้ก็จะเป็กลุ่มแรก ๆ ของหมู่บ้านที่ไปเรียนต่อจนจบปริญญา แต่ที่อาโยะใหม่ กับอาโยะอนามัยถือว่า ยังน้อย ด้านการศึกษายังต้องสนับสนุนกันอีกมาก โดยเฉพาะผู้ชายนี้เห็นหลายบ้านแล้วที่ไปเรียนต่อ พ่อแม่ส่งไปแต่ไม่จบกลับมาบ้านให้ไปทำงานก็ไม่ทำกลับมาอยู่บ้าน ให้พ่อแม่เลี้ยง ผู้หญิงนี้จะตั้งใจกว่า” (รุจิรา ใจจักร, สัมภาษณ์, 5 กันยายน 2553)

ข้อสังเกตที่พบจากการศึกษาของนักเรียนในชุมชนบ้านสนใจ คือ มักมีการโยกย้ายที่อยู่ของผู้ปกครองทำให้มีเด็กนักเรียนที่โรงเรียนดอยสนใจเข้าและออกระหว่างเทอม หรือ ในช่วงปิดและเปิดภาคการศึกษาใหม่เสมอ นอกจากนั้นยังพบว่า มีเด็กนักเรียนจำนวนหนึ่งที่ต้องออกระหว่างการศึกษาด้วยเหตุผลจากครอบครัว คือ ต้องออกไปทำงานช่วยพ่อแม่ ซึ่งเด็กผู้หญิงที่ยังไม่จบม.3 บางคน ต้องถูกส่งไปทำงานที่ร้านคาระโอเกะ ซึ่งจะมีผู้มารับและดูตัวถึงในหมู่บ้าน ส่วนเด็กผู้หญิงบางคนจบ ม. 3 หากไม่ได้เรียนต่อ มักจะออกไปทำงานรับจ้างในเมืองหรือในกรุงเทพฯ หากเป็นเด็กหญิงหน้าตาดีมักจะถูกชักชวนให้ไปทำงานที่ร้านคาระโอเกะในเมืองหรือในจังหวัดอื่น ๆ เนื่องจากรายได้ดี และจะมีเงินส่งกลับมาให้พ่อแม่

ปัญหาประการหนึ่งที่พบสำหรับเยาวชนในช่วงวัยรุ่น คือ การตั้งครรภ์ตั้งแต่อายุน้อย บางส่วนต้องออกจากโรงเรียนเนื่องจากพบว่าตนเองตั้งครรภ์ ซึ่งหากศึกษาถึงวัฒนธรรมประเพณีของชาวอาข่าแบบดั้งเดิมแล้ว แม้ว่าในอดีตหญิงสาวชาวอาข่าอายุตั้งแต่ 13 ปีขึ้นไปซึ่งชาวอาข่าเชื่อว่ามีความสามารถจะมีบุตรและแต่งงานได้แล้ว แต่มีกฎจารีตที่ห้ามหญิงชาวอาข่าตั้งท้องก่อนแต่งงาน หากแต่ปัจจุบันนี้ดูเหมือนกฎจารีตที่เคยเป็นบรรทัดฐานเดิมเริ่มไม่สามารถนำมาใช้ได้เหมือนในอดีต ในขณะที่วัยรุ่นชายในหมู่บ้านเริ่มมีปัญหาเรื่องยาเสพติด ซึ่งขณะผู้วิจัยเก็บข้อมูลในชุมชนพบว่า มีวัยรุ่นชายที่ต้องออกจากโรงเรียนเพราะครูตรวจพบว่ามียาเสพติดในโรงเรียน รวมถึงข้อมูลที่ได้จากผู้นำทางการปกครอง เจ้าหน้าที่ทหาร และตำรวจทั้งสองชุมชนที่ศึกษาซึ่งระบุตรงกัน ปัญหายาเสพติดที่หมู่บ้านในชุมชนอาข่ามีมากและแก้ไขลำบากเนื่องจากเป็นชุมชนตามแนวชายแดนที่มียาเสพติดระบาด มีวัยรุ่นติดยาเสพติด จนต้องไปเป็นผู้ค้าหรือรับจ้างขนยาเสพติด

สำหรับกลุ่มวัยรุ่นที่หมู่บ้านอาข่าผาหมื่นนั้น พบว่า หลายครอบครัวส่งบุตรหลานที่อยู่ในวัยมัธยมศึกษาเรียนต่อเป็นส่วนใหญ่ และนิยมส่งให้ไปอยู่หอพัก หรือ เรียนในเมืองเชียงรายมากกว่าอยู่ที่หมู่บ้าน โดยชาวบ้านผาหมื่นที่ส่งลูกไปเรียนในเมืองให้ข้อมูลว่า เพื่อให้บุตรของตนได้รับการศึกษาที่ดี เพราะเชื่อว่าจะมีงานที่ดี ไม่ลำบากเหมือนพ่อแม่ที่ต้องทำไร่ ทำสวน และต้องการให้พูดภาษาไทยชัด แต่สิ่งที่เป็นความเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่นที่ไปอาศัยและเรียนหนังสือในเมือง คือ การไม่ใช้ภาษาอาข่า และไม่รู้จักและไม่ปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีแบบอาข่าดั้งเดิม แม้ว่าพ่อแม่จะยังคงนับถือบรรพบุรุษแบบอาข่าดั้งเดิมก็ตาม

ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นวัยรุ่นชายบ้านผาหมื่นให้เหตุผลของการเปลี่ยนมาเป็นการนับถือศาสนาพุทธแทนนั้น เนื่องจากการออกไปเรียนหนังสือในเมืองเชียงรายตั้งแต่เด็ก และไม่สามารถปฏิบัติพิธีกรรมแบบอาข่าดั้งเดิมได้แล้ว รวมทั้งเกรงว่าหากไม่รู้แล้วทำพิธีผิด ๆ จะเป็นผลเสียอีกด้วย โดยพ่อแม่ตนนั้นไม่ได้บังคับแต่อย่างใด

“ทำพิธีอะไรแบบอาข่าไม่ได้แล้ว เราห่างไปนาน ไปโรงเรียนในเมืองที่เชียงราย ก็นับถือพุทธ จริงก็รู้ว่าลูกชายต้องสืบทอด แต่เราทำไม่เป็นไง ทำผิด ๆ ไปก็ไม่ดี เลยเลือกนับถือพุทธ ซึ่งผมว่าก็ใกล้เคียงกับอาข่านะ” (เสรี (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2553)

นอกจากนั้น ข้อสังเกตที่พบได้จากพื้นที่ชุมชนอาข่าทั้งสองแห่ง คือ วัยรุ่นชายหากไม่ได้เรียนหนังสือต่อ หรือ ทำงานในเมืองนอก มักจะเลือกกลับมาอยู่อาศัยกับพ่อแม่ ซึ่งผู้วิจัยพบวัยรุ่นชายมากกว่าวัยรุ่นหญิงที่กลับมาอยู่กับบ้าน ซึ่งจากการสอบถามวัยรุ่นและชาวบ้านในชุมชนอาข่าทั้งสองแห่งพบว่า ด้วยการเลี้ยงดูที่ลูกชายมักจะไม่ต้องรับผิดชอบงานบ้านใด แม่และลูกสาวจะเป็นคนจัดการ ซึ่งแต่เดิมชายชาวอาข่าจะรับผิดชอบเฉพาะงานหนักๆที่ต้องใช้กำลัง ส่วนงานบ้านเป็นหน้าที่ของผู้หญิง แต่ปัจจุบันเด็กผู้ชายเข้าโรงเรียน ไม่ได้เรียนรู้การทำงานในไร่กับพ่อแม่เช่นอาข่าดั้งเดิม ทำให้ติดความสบาย ไม่สู้งานหนัก เพราะหากอยู่บ้านจะมีแม่ หรือ ยาย ยาย คอยดูแลเรื่องอาหารต่าง ๆ ให้ ทำให้วัยรุ่นชายหลายคนเลือกที่จะกลับมาอยู่ที่บ้านมากกว่าการออกไปทำงานในเมืองซึ่งเป็นการใช้แรงงาน

- แหล่งความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

ในด้านแหล่งความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า มี 2 แหล่งความรู้ที่สำคัญ คือ **โรงเรียน** และ **สื่อโทรทัศน์** โดยแหล่งความรู้จากโรงเรียนนั้นจะสอดแทรกอยู่ในวิชาเรียน อาทิ วิชาสังคมศึกษา และกิจกรรมที่โรงเรียน ซึ่งมีทั้งการให้นักเรียนเรียนรู้การเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ และการมีอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้

ส่วนแหล่งความรู้จากโทรทัศน์นั้นผู้ให้ข้อมูลระบุว่า ทราบจากข่าว และรายการสารคดีทางด้านการเกษตร แต่เมื่อถามถึงการเปิดรับสื่อในชีวิตประจำวัน กลุ่มวัยรุ่นอาข่าทั้งสองพื้นที่ระบุตรงกัน โดยวัยรุ่นหญิงนิยมดูละคร และรายการเพลง ในขณะที่วัยรุ่นชายนิยมดูรายการภาพยนตร์ทางช่องดาวเทียม และรายการกีฬา เนื่องจากครอบครัวชาวอาข่าทั้งสองพื้นที่ที่ศึกษานั้น นิยมติดเครื่องดาวเทียม เพื่อให้สามารถชมโทรทัศน์ได้ชัดและหลากหลายรายการ หากบ้านที่ไม่สามารถติดดาวเทียม จะอาศัยแฉะเวียนมาดูที่บ้านเพื่อนบ้านเป็นครั้งคราว

โดยละครนิยมดูช่อง 7 ในช่วงเวลาดังแต่ช่วงเย็นจนถึงค่ำ ส่วนวัยรุ่นชายจะนิยมการฟังเพลง หรือรวมกลุ่มเล่นดนตรี และกีฬา หากไม่ได้ชมรายการโทรทัศน์

3. กลุ่มอายุ 20 – 40 ปี

ผู้ให้ข้อมูลในช่วงอายุนี้อธิบายว่าเป็นช่วงหนุ่ม สาววัยทำงาน และการเริ่มมีครอบครัว ในชุมชนอาข่าบ้านแสนใจ โดยเฉพาะที่บ้านอาไย๊ะใหม่และอนามัย มักจะแต่งงานมีครอบครัวตั้งแต่อายุน้อย เนื่องจากในหมู่บ้านยังคงวิถีชีวิตแบบอาข่าดั้งเดิม และ หนุ่มสาวในวัยทำงานออกไปทำงานต่างถิ่นน้อย แต่ปัจจุบันมีแนวโน้มการออกไปทำงานต่างถิ่นมากขึ้น โดยหากเป็นชายนิยมไปทำงานต่างประเทศ เช่น ประเทศไต้หวัน และเกาหลี เนื่องจากรายได้ดีและมีนายหน้า รวมทั้งคนในหมู่บ้านที่ไปทำงานก่อนหน้านี้เป็นผู้แนะนำ

ในขณะที่บ้านแสนใจใหม่และบ้านแสนใจพัฒนาพบว่า หนุ่มสาววัยทำงานมักจะเลือกออกไปทำงานต่างถิ่น ข้อสังเกตจากการไปเก็บข้อมูลในช่วงที่มีบ้านแสนใจพัฒนา มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านพบว่า มีคนหนุ่มสาววัยทำงานที่ออกไปทำงานต่างถิ่นกลับมาบ้านเป็นจำนวนมาก โดยออกไปทำงานตามแต่ละจังหวัดทั้งภาคเหนือ กรุงเทพฯ ภาคตะวันออกในจังหวัดท่องเที่ยว และภาคใต้ โดยไปทำงานรับจ้าง ซึ่งหากเปรียบเทียบกับช่วงเวลาปกติพบว่า บ้านแสนใจพัฒนาในช่วงกลางวันและวันธรรมดาที่ไม่มีพิธีกรรมและประเพณีใด หมู่บ้านข้างข้างเจียบ และ อยู่อาศัยแบบบ้านใครบ้านมันสูง เนื่องจากมีคนออกไปทำงานต่างถิ่นจำนวนมาก

เช่นเดียวกับที่บ้านผาหมี หนุ่มสาววัยทำงานที่บ้านผาหมีนั้นนิยมไปทำงานต่างถิ่น เนื่องจากได้รับการศึกษา ซึ่งมีชาวอาข่าบ้านผาหมีจำนวนหลายคนจบปริญญาตรี และ พบว่ามีจบปริญญาโท และเอกด้วย จึงทำงานการทำงานที่หลากหลาย แต่อย่างไรก็ตาม ข้อสังเกตประการหนึ่งพบว่า บ้านผาหมีนั้นมีผู้นำทางการปกครองที่อายุน้อย และหลายคนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี และระดับอาชีวศึกษา แต่เลือกกลับมาทำงานทำไร่ ทำสวนที่บ้าน ซึ่ง **อุดม พนาพิทักษ์ทอง** สมาชิกสภาเทศบาลตำบลเวียงพางคำให้ข้อมูลว่า ชาวอาข่าจะมีความเชื่ออย่างหนึ่งว่า หากเป็นลูกชายจะต้องกลับมาสืบต่องานของครอบครัว ถ้ามีลูกชายหลายคน ต้องมีคนใดคนหนึ่ง ซึ่งตนเองเลือก

กลับมาอยู่บ้านเพราะรู้สึกว่เมื่อถึงเวลาต้องกลับมาช่วยพ่อแม่ทำงาน แม้จะจบปริญญาตรีแล้ว แต่รักที่จะอยู่กับร่วมกับชาวอาข่ามากกว่าอยู่ในพื้นที่อื่น

“สำหรับผมต้องบอกว่าเป็นจิตสำนึก คือ เราเป็นลูกชายเมื่อถึงเวลาต้องกลับมาช่วยพ่อแม่ แล้วพี่น้องไม่มีใครกลับ ผมก็ต้องกลับ แต่จริงๆก็อยากกลับอยู่แล้วด้วยเพราะทำไร่ ทำสวน ก็เป็นสวนของตนเอง ไม่ต้องไปรับจ้างใคร แล้วอยู่ร่วมกับพี่ ๆ น้อง ๆ เป็นอาข่าด้วยกันมันอบอุ่นกว่านะ ดีกว่าไปอยู่ที่อื่น” (อุดม พนาพิทักษ์ทอง, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2554)

ดังนั้น ข้อสังเกตในเรื่องการปกครองภายในชุมชนอาข่าจะพบว่า กลุ่มหนุ่มสาววัยทำงานนี้ เข้ามามีบทบาทในทางการปกครองภายในชุมชน และการเข้ามาเป็นผู้นำทางการรวมทั้งคณะกรรมการต่างๆ เนื่องจาก มีความรู้ สามารถอ่านออกเขียนได้ และติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกได้

สำหรับภูมิหลังผู้ให้ข้อมูลด้านครอบครัว สังคม และการประกอบอาชีพ พบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้ง 6 คนในกลุ่มอายุนี้ พบว่า ทั้ง 6 คนยังคงนับถือบรรพบุรุษตามแบบอาข่าดั้งเดิม แต่อย่างไรก็ตาม หลายคนที่ได้ออกไปศึกษา หรือทำงานภายนอกชุมชนมักจะนับถือศาสนาพุทธร่วมด้วย เช่น ธิดา และ ศักดา ซึ่งให้ข้อมูลว่าตนเองไปเรียนหนังสือในเมืองเชียงใหม่ เพราะฉะนั้น ที่โรงเรียนจะมีการทำพิธีแบบศาสนาพุทธ แม้ตนเองจะนับถือบรรพบุรุษแบบอาข่าดั้งเดิมแต่สามารถกระทำได้เช่นเดียวกัน จึงนับถือทั้งพุทธ และอาข่า ซึ่งธิดา และ ศักดา มองว่า ทั้งศาสนาพุทธ และการนับถือบรรพบุรุษแบบอาข่ามีความใกล้เคียงกัน ศาสนาพุทธไม่ได้ห้ามให้ทำพิธีแบบอาข่า หรือการนับถือบรรพบุรุษ หรือที่โดยทั่วไปเข้าใจกันว่าเป็นการนับถือผี ซึ่งไม่เหมือนกับศาสนาคริสต์ที่จะมีข้อห้ามในเรื่องนี้ จึงเลือกที่นับถือทั้งพุทธ และอาข่า

ในด้านครอบครัว และการประกอบอาชีพ ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มนี้มีทั้งส่วนที่สมรสแล้วและประกอบอาชีพเป็นเกษตรกรอยู่ในชุมชน ได้แก่ อาหมื่อ ศักดา และบุญแล ส่วนชลธิชา สมรสแล้วเช่นเดียวกันและเปิดร้านขายของชำภายในชุม

สำหรับอาซ้อง และธิดา ยังไม่ได้สมรส โดยธิดานั้นกำลังเรียนอยู่ในระดับอุดมศึกษา ส่วนอาซ้องเคยไปทำงานที่ต่างประเทศ คือ ประเทศไต้หวัน ปัจจุบันกลับมาอยู่บ้านเพื่อมาทำสวนกาแฟ และเลี้ยงจิ้งเพื่อช่วยบิดา

โดยผู้ให้ข้อมูลทั้ง 6 คนในกลุ่มนี้สามารถสื่อสารภาษาไทยได้เป็นอย่างดี เนื่องจากได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียน และบางส่วนที่ออกไปทำงานภายนอกชุมชน

- แหล่งความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

สำหรับแหล่งความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ในกลุ่มนี้มี 5 แหล่งด้วยกัน คือ 1. สื่อมวลชน ทั้งโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ 2. จากการร่วมประชุมและอบรมในด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากทั้งภายในและภายนอกชุมชน 3. การพูดคุยกับบุคคลอื่นๆในชุมชนและผู้นำทางการปกครองฯ 4. ข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าวภายในชุมชน และ 5. สถานศึกษา

1. สื่อมวลชน ทั้งโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ แหล่งความรู้จากสื่อมวลชนนั้นพบว่า ผู้ให้ข้อมูลได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากรายการข่าวทางโทรทัศน์ และรายการสารคดีเกี่ยวกับการเกษตร โดยรายการโทรทัศน์นั้นพบว่า เพศชายจะนิยมดูรายการข่าว และรายการกีฬา โดยเฉพาะฟุตบอลและมวยไทย ส่วนเพศหญิงนิยมดูรายการละครโทรทัศน์ช่อง 7 โดยช่วงเวลาที่เปิดรับสื่อโทรทัศน์ คือ ช่วงค่ำ เนื่องจากกลุ่มวัยทำงานนี้ต้องทำไร่ทำสวน และ ทำงานรับจ้าง

ส่วนรายการวิทยุพบว่า หากเป็นเพศชายที่ต้องขับรถไปไร่ไปสวนหรือไปที่ต่าง ๆ จะได้ฟังรับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากรายการข่าวทางวิทยุ โดยสถานีวิทยุที่ฟัง คือ สถานีวิทยุ 914 และหากเป็นรายการเพลง มีทั้งฟังเพลงภาษาอาข่าและเพลงภาษาไทยทั่วไป รวมทั้งมีผู้ให้ข้อมูลที่ไม่สามารถระบุคลื่นได้ ส่วนเพศหญิงจะไม่ได้ฟังวิทยุเท่าใดนัก

สื่อหนังสือพิมพ์ เป็นสื่อที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า ได้ข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียง แต่ไม่ได้อ่านเป็นประจำ เนื่องจากที่หมู่บ้านไม่มี จะมีโอกาสได้อ่านหากเข้าไปในเมืองหรือไปตลาด เป็นต้น

2. การร่วมประชุมและอบรมในด้านจากเศรษฐกิจพอเพียงจากทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดยผู้ให้ข้อมูลมีทั้งส่วนที่เข้ารับการอบรมและไม่ได้เข้ารับการอบรม ผู้ให้ข้อมูลที่ระบุเคยเข้าร่วมประชุม และอบรมเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจากบ้านแสนใจนั้น กล่าวว่า ได้รับการอบรมภายในหมู่บ้าน จากทหารชุดพัฒนาที่มาให้สอนให้ทำการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เช่นเดียวกับที่บ้านผาหมี่ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลได้รับการอบรมและร่วมประชุมจากหน่วยทหารชุดพัฒนา ซึ่งเข้าให้การอบรมภายในหมู่บ้าน ส่วนผู้ที่ระบุว่าเคยได้รับการอบรมจากหน่วยงานภายนอกนั้น กล่าวว่า ได้เป็นตัวแทนชุมชนไปอบรมการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงจากทาง อบต. จัดร่วมกับหน่วยทหารชุดพัฒนา

3. การพูดคุยกับบุคคลอื่นๆในชุมชนและผู้นำทางการปกครองฯ

ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า ได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ในเรื่องการเกษตร และเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับบุคคลอื่นๆ ในชุมชน โดยเฉพาะคนที่ทำเกษตรโดยปลูกพืชชนิดเดียวกัน เช่น ข้าวโพด ข้าว ถั่วลิสง กาแฟ ยางพารา เป็นต้น และได้พูดคุยปรึกษาปัญหาในเรื่อง

การเกษตร กับผู้นำทางการปกครองในชุมชน เช่น เรื่องที่ดินทำกิน การใช้ปุ๋ยเคมี และ ปุ๋ยหมัก ปัญหาที่เกิดจากผลผลิตตกต่ำ

4. ข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าวภายในชุมชนและการประชุมหมู่บ้านในชุมชน

ผู้ให้ข้อมูลซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นประจำระบุว่า ได้รับข่าวสารจากหอกระจายข่าวภายในชุมชนเป็นประจำ รวมทั้งในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง คือ หากมีโครงการอบรมหรือ ทางหน่วยงานต่าง ๆ มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง ผู้นำทางการปกครองจะแจ้งผ่านหอกระจายข่าวของชุมชน ส่วนอีกช่องทางหนึ่ง คือ การประชุมหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการแจ้งข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการเช่นเดียวกัน

5. สถานศึกษา

เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มนี้มีคนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษาจึงระบุว่า ได้รับข้อมูลข่าวสาร และ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจากสถานศึกษาทั้งในรายวิชาที่เรียน และ กิจกรรมที่สถาบันการศึกษาจัดขึ้น

4. กลุ่มอายุ 41 – 59 ปี

ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มนี้เป็นกลุ่มผู้ใหญ่วัยกลางคน ซึ่งมีทั้งผู้ที่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ และไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ โดยในกลุ่มแม่บ้านนั้น ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียนและไม่ได้ออกไปทำงานภายนอก โดยส่วนใหญ่กลุ่มแม่บ้านในช่วงอายุนี้นักอยู่อาศัยภายในชุมชน โดยประกอบอาชีพทำไร่ ทำสวน ในขณะที่ผู้ชายแม้จะไม่ได้รับการศึกษา แต่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ เนื่องจากกลุ่มผู้ชายจะมีการติดต่อกับบุคคลอื่น ๆ ภายนอกชุมชนมากกว่าผู้หญิง โดยผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดยังคงนับถือบรรพบุรุษแบบอาช้านดั้งเดิม

โดยภูมิหลังของผู้ให้ข้อมูลอย่าง หมี่จู้ และเหมยนั้นสามารถสื่อสารภาษาไทยนั้นเล็กน้อย คือ ฟัง และพูดได้บ้างเป็นคำ ๆ หรือประโยคสั้น ๆ ส่วนนิยานั้น แม้จะไม่ได้รับการศึกษา แต่เคยออกไปทำงานในเมืองจึงสามารถสื่อสารภาษาไทยได้ ในด้านวิถีชีวิตของหญิงชาวอาช้าน โดยเฉพาะกลุ่มแม่บ้านถือได้ว่า มีบทบาทสำคัญในครอบครัวทั้งความรับผิดชอบงานบ้าน และการทำไร่ทำสวน ซึ่งการสังเกตชีวิตประจำวันของครอบครัวชาวอาช้านจะพบว่า แม่บ้านจะต้องตื่นขึ้นมาหุงข้าวเตรียมกับข้าวตั้งแต่ประมาณตีสี่ – ตีห้า จากนั้นจึงออกไปไร่ เมื่อกลับมาถึงบ้านแม่บ้านยังต้องมีหน้าที่ในการเตรียมอาหารให้สมาชิกในครอบครัว กระทั่งถึงค่ำก่อนนอนต้องเตรียมข้าวเพื่อที่จะไว้สำหรับหุงในวันรุ่งขึ้น ซึ่งกว่าจะเข้านอนได้ก็เมื่อสมาชิกในครอบครัวเข้านอนกันเรียบร้อยแล้ว ซึ่งภาระหน้าที่ของแม่บ้านชาวอาช้านนั้นถือว่าหนักพอสมควร เพราะไม่เพียงแต่รับผิดชอบงานในบ้าน และในไร่ยังมีหน้าที่ในการให้กำเนิด และเลี้ยงดูบุตรอีกด้วย โดยชาวอาช้านนั้นแต่เดิมนิยมมีบุตรหลายคนเพื่อเป็นแรงงานในการทำมาหากิน

หากเปรียบเทียบกับหญิงสาวอาข่ารุ่นใหม่ โดยเฉพาะในกลุ่มที่ได้รับการศึกษา นั้น จะมีความแตกต่างกันอย่างมาก เนื่องจากหญิงสาวอาข่ารุ่นใหม่หลายคนมีค่านิยมที่ไม่ต้องการทำอะไร ทำสวน ซึ่งเป็นงานหนัก ประกอบกับการเห็นหน้าที่ความรับผิดชอบของมารดาหลายคนจึงต้องการจะออกไปทำงาน และใช้ชีวิตนอกชุมชนเนื่องจากมีความสะดวกสบายมากกว่า

สำหรับผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นชายในกลุ่มอายุนี้ทั้ง 3 คนสามารถสื่อสารภาษาไทย โดยที่ไม่ได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียน ซึ่งอาจู่ และคีนังนั้นได้ติดต่อสื่อสารกับคนพื้นราบด้วยการค้าขาย และเคยออกไปทำงานภายนอกชุมชน รวมทั้งเรียนเพิ่มเติมจากการศึกษานอกโรงเรียนซึ่งเปิดสอนภายในชุมชนด้วยทำให้สามารถสื่อสารภาษาไทย แต่ยังข้อจำกัดในการเขียน และการอ่าน โดยปัจจุบันอาจู่ ทำไร่ข้าวโพด และรับจ้างทั่วไป ในขณะที่คีนังเลี้ยงวัวเนื้อเพื่อขาย และ ทำเกษตรผสมผสานทั้งปลูกผัก และผลไม้ ส่วนอาชายังสื่อสารภาษาไทยได้ไม่มากนัก แต่สามารถสื่อสารภาษาจีนได้เนื่องจากมีเชื้อสาย และเป็นชาวอาข่าที่อพยพมาจากประเทศจีน ครอบครัวของอาชาจัดว่ามีฐานะทางเศรษฐกิจดี เนื่องจาก อาชาได้ไปทำงานอยู่ที่ประเทศไต้หวันหลายปี จนสามารถส่งเงินกลับมาให้ครอบครัวเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันอาชากลับมาทำสวนกาแฟ และเลี้ยงวัว เนื่องจากครอบครัวไม่มีแรงงาน และไม่มีผู้ชายเป็นกำลังหลัก ซึ่งอาชาให้ข้อมูลว่า การไปทำงานใช้แรงงานที่ต่างประเทศนั้น ถือว่ามีรายได้ที่ดี และต่างประเทศต้องการแรงงานจากไทยจำนวนมาก เช่น ประเทศไต้หวัน และเกาหลี จึงทำให้มีแรงงานชาวชนเผ่า รวมทั้งชาวอาข่าในแต่ละหมู่บ้านเดินทางไปทำงานที่ประเทศเหล่านั้นเป็นจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตาม การทำงานใช้แรงงานในต่างประเทศนั้นเป็นงานหนัก มีกฎระเบียบเข้มงวด ซึ่งการมีรายได้ที่ดีหากรู้จักเก็บออมและส่งมาให้ครอบครัวจะสามารถอยู่ได้ และมีฐานะที่ดีขึ้น แต่มีผู้ไปทำงานต่างประเทศหลายคน เมื่อมีรายได้ดี มักไม่สามารถควบคุมตนเองได้ จนใช้จ่ายเกินตัว รวมทั้งถูกบริษัทที่เป็นนายหน้าหลอกเงินไปเป็นจำนวนมาก แต่ไม่ได้ไปทำงานอย่างที่ตกลงการก็มีด้วย

ในด้านวิถีชีวิต ครอบครัวอาช่านั้นมีระบบโครงสร้างที่ผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัว และเป็นใหญ่ในบ้าน ผู้ชายที่เป็นหัวหน้าครอบครัวมักจะมีอำนาจในการตัดสินใจสูง รวมทั้งในด้านวัฒนธรรมประเพณีซึ่งให้บทบาทของผู้ชายในการทำพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งในระดับครอบครัว และชุมชน ซึ่งพิธีกรรมโดยส่วนใหญ่จะต้องมีผู้ชายเป็นผู้ประกอบพิธี ส่วนแม่บ้านและผู้หญิงทำหน้าที่อำนวยความสะดวก และ จัดเตรียมข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ทำให้ชาวอาข่านิยมมีบุตรชาย ซึ่งหากครอบครัวมดที่แต่งงานแล้วไม่สามารถมีบุตรชายได้ ผู้ชายสามารถหาภรรยาเพิ่มเพื่อให้กำเนิดบุตรชายให้กับครอบครัวได้อีกด้วย ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ในครอบครัวของชาวอาข่า ผู้ชาย หรือบิดา มักมีลักษณะของผู้นำทางความคิดของครอบครัว ซึ่งการสังเกตการณ์ใน

ครอบครัวชาวเขาในปัจจุบันแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงวิถีคิดไปบ้าง แต่ระบบผู้ชายเป็นใหญ่ยังคงดำรงอยู่ในครัวเรือนส่วนใหญ่ของชุมชนชาวเขาที่ศึกษา

- แหล่งความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

ในด้านแหล่งความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีทั้งส่วนที่รู้จักและได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง กับอีกกลุ่มหนึ่ง คือ แม่บ้านชาวเขาที่ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ ระบุตนไม่รู้จักและไม่เข้าใจคำว่า เศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้ที่รู้จักและเข้าใจคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงระบุว่า ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจากแหล่งที่มา 4 แหล่งด้วยกัน คือ 1. สื่อมวลชน ทั้งโทรทัศน์ และวิทยุ 2. จากการร่วมประชุมและอบรมในด้านเศรษฐกิจพอเพียงภายในชุมชน 3. การพูดคุยกับบุคคลอื่น ๆ ในชุมชนและผู้นำทางการปกครองฯ และ 4. ข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าวและการประชุมหมู่บ้านภายในชุมชนโดยลักษณะของเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารนั้นใกล้เคียงกับในกลุ่มกลุ่มอายุ 20 – 40 ปี

อย่างไรก็ตาม แม่ผู้หญิงในกลุ่มอายุนี้จะระบุว่าตนเองยังไม่รู้จัก และ เข้าใจคำว่าเศรษฐกิจพอเพียง แต่ข้อสังเกตถึงแหล่งความรู้ของกลุ่มแม่บ้านชาวเขาที่ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ แหล่งความรู้ที่มาจากผู้ชายในครอบครัว หรือสามีนั่นเอง ทั้งนี้ทั้งนี้หากพิจารณาจากวัฒนธรรมและระบบความเชื่อของชาวเขาจะพบว่า ผู้ชายนั้นจะมีการพบปะสังสรรค์ และ ไปร่วมพิธีกรรมภายในชุมชนอยู่เสมอ ทำให้มีการพบปะและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับบุคคลอื่น ๆ ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ขณะที่หญิงชาวเขา และกลุ่มแม่บ้าน จะไม่นิยมออกไปไหน ซึ่งเป็นค่านิยมที่กุลสตรีที่ดีควรจะอยู่กับบ้าน ทำงานบ้าน และอบรมสั่งสอนบุตร ทำให้ข้อมูลข่าวสารที่กลุ่มแม่บ้านได้รับจึงมาจากผู้ชาย หรือสามีมากกว่า

5. กลุ่มอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

ในส่วนของผู้อาวุโส นั้น ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ ซึ่งผู้อาวุโสชายสามารถฟังภาษาไทยได้บ้างเป็นคำ ๆ แต่ไม่เข้าใจทั้งหมด ส่วนผู้อาวุโสหญิงนั้นไม่สามารถฟังและสื่อสารภาษาไทยได้ จึงทำให้ไม่รู้จักและไม่เข้าใจคำว่าเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนผู้อาวุโสชายที่ระบุว่าเคยได้ยินคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงมาบ้าง โดยมีแหล่งความรู้จากผู้นำทางการปกครอง และการพูดคุยกับบุคคลอื่น ๆ ในชุมชน คือ ลูก และหลาน เป็นต้น

ข้อสังเกตประการหนึ่งในวิถีชีวิตของผู้อาวุโสชาวเขา คือ มักจะมีการรวมกลุ่มพูดคุยกันเป็นประจำ แต่ในสังคมชาวเขามักจะแบ่งแยกชายหญิง โดยผู้อาวุโสชายจะจับกลุ่มพูดคุยกันที่บ้านของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือสถานที่สาธารณะของชุมชน ในขณะที่ผู้อาวุโสหญิงจะมีการรวมกลุ่มกันน้อยกว่า เนื่องจากส่วนใหญ่ยังสามารถที่จะทำงานทั้งในไร่ และงานบ้าน โดย

เวลาที่จะพบปะพูดคุยกันจะเป็นช่วงค่ำหลังจากรับประทานอาหาร หรือ ในพิธีกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน ซึ่งจะมีการเชิญผู้อาวุโสของชุมชนไปร่วมรับประทานอาหาร เป็นต้น

**กรอบจินตนาการสร้างสรรค์เศรษฐกิจพอเพียงของบุคคล และความสอดคล้อง
กับความจริงเชิงวิสัยในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของ
ผู้นำการปกครองและปราชญ์ชาวบ้าน**

การศึกษากรอบจินตนาการสร้างสรรค์เศรษฐกิจพอเพียงของบุคคล เป็นการศึกษาถึงการให้ความหมายต่อเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนชาวอำเภอทั้ง 5 กลุ่มอายุ รวมถึงศึกษาความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และความเชื่อมโยงในการวิเคราะห์ และตีความถึงวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอำเภอ กับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

- การให้ความหมายต่อเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนชาวอำเภอทั้ง 5 กลุ่มอายุ

ผลการศึกษาสามารถสรุปการให้ความหมายต่อเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนชาวอำเภอทั้ง 5 กลุ่มอายุ ได้ดังนี้

1. การปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ และทำเกษตรแบบผสมผสานเพื่อบริโภคและลดรายจ่ายส่วนที่เหลือนำไปขาย
2. การทำปุ๋ยหมักชีวภาพเพื่อใช้ในการเกษตร และลดค่าใช้จ่าย
3. รู้จักการใช้จ่ายเงิน ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย และไม่เป็นหนี้
4. การประหยัด
5. มีพออยู่พอกิน พอใช้จ่าย
6. การออม
7. การแบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
8. ความขยัน ไม่เกียจงาน และ ไม่ติดยาเสพติด
9. พอใจในสิ่งที่มี ไม่โลภ
10. วิถีชีวิตประจำวันที่ชาวอำเภอปฏิบัติอยู่แล้ว
11. การมีวิถีชีวิต และ การนับถือบรรพบุรุษแบบอำเภอดั้งเดิม

โดยหากนำผลการศึกษามาจำแนกสรุปตามกลุ่มอายุสามารถเปรียบเทียบกันได้นี้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 8.2

ตารางวิเคราะห์เปรียบเทียบการให้ความหมายต่อเศรษฐกิจพอเพียง
ของประชาชนชุมชนในชุมชนอาข่าทั้ง 5 กลุ่มอายุ

อายุ 7 – 12 ปี	อายุ 13 – 19 ปี	อายุ 20 – 40 ปี	อายุ 41 – 59 ปี	อายุ 60 ปีขึ้นไป
- การปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อ บริโภค	- การปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อ บริโภค	- การปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อ บริโภคและลด รายจ่าย ส่วนที่ เหลือนำไปขาย - การทำปุ๋ยหมัก	- การปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ ไว้เพื่อบริโภคและลด รายจ่าย ส่วนที่เหลือนำไปขาย - การทำเกษตรแบบ ผสมผสาน - การทำปุ๋ยหมักไว้ใช้ เองเพื่อลดค่าใช้จ่าย	- การปลูกพืชผัก และเลี้ยงสัตว์ไว้กิน ไว้เพื่อบริโภคและ ขาย
- รู้จักการใช้จ่าย เงินไม่ใช้จ่าย ฟุ่มเฟือย - การประหยัด	- รู้จักการใช้จ่าย เงินไม่ใช้จ่าย ฟุ่มเฟือย - การประหยัด	- รู้จักการใ้ จ่ายเงินไม่ใช้จ่าย ฟุ่มเฟือย - ไม่เป็นหนี้		
- มีพอกินพอใช้	- พอกอยู่พอกิน	- พอกอยู่พอกิน - มีพอใช้จ่าย		
- การออม	- การออม			
- การแบ่งปันกัน	- การแบ่งปันกัน		- การแบ่งปันกัน - การช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน	
	- พอใจในสิ่งที่มี ไม่โลก	- ความขยัน ไม่ เกียจงาน และ ไม่ ติดยาเสพติด	- วิถีชีวิตประจำวัน ที่ชาวอาข่าปฏิบัติอยู่ แล้ว	- การมีวิถีชีวิต และ การนับถือบรรพบุรุษ แบบอาข่าดั้งเดิม

* รายละเอียดเพิ่มเติมตารางจำแนกและวิเคราะห์การให้ความหมายต่อเศรษฐกิจพอเพียงของ
ประชาชนในชุมชนอาข่าโดยจำแนกตามกลุ่มอายุในภาคผนวก

จากตารางตารางวิเคราะห์เปรียบเทียบการให้ความหมายต่อเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนชุมชนในชุมชนอาข่าทั้ง 5 กลุ่มอายุ จะเห็นได้ว่า ประชาชนในทั้ง 5 กลุ่มอายุนั้นได้ให้ความหมายต่อเศรษฐกิจพอเพียงทั้งในส่วนที่สอดคล้อง และแตกต่างกัน โดยความหมายที่ทั้ง 5 กลุ่มอายุให้ความหมายที่สอดคล้องกัน ได้แก่ การปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ และ ทำเกษตรแบบผสมผสานเพื่อบริโภคและลดรายจ่าย ส่วนที่เหลือนำไปขาย

ทั้งนี้ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า การให้ความหมายต่อเศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะของการเกษตรแบบผสมผสาน อาจด้วยปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม, ทางด้านกายภาพ และการทำมาหากินของชาวอาข่าในชุมชนที่ศึกษา เนื่องจากชาวอาข่ามีอาชีพทางด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก ประกอบกับวิถีชีวิตประจำวันซึ่งชาวอาข่าในชุมชนระบุตรงกันว่า ครวเรือนของชาวอาข่าตั้งแต่ในอดีตจนปัจจุบัน จะมีการปลูกพืชผักหลากหลายชนิด ปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์เพื่อใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ และการบริโภคในครอบครัว และบางส่วนที่เหลือจะนำไปจำหน่าย นอกจากนั้น หากพิจารณาถึงแหล่งที่มาของความรู้จะพบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ที่มีการเผยแพร่ทั้งในสื่อมวลชน ตลอดจนการนำมาอบรมให้ความรู้กับประชาชนในชุมชนของหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งแหล่งความรู้ในสถานศึกษาต่าง ๆ ย่อมส่งผลให้กรอบจินตนาการสร้างสรรค์เศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนชาวอาข่านั้น ให้ความหมายต่อเศรษฐกิจพอเพียงไปในเรื่องของเกษตรแบบผสมผสาน

หากพิจารณาถึงการให้ความหมายต่อเศรษฐกิจพอเพียงตามกลุ่มอายุนั้น จะพบว่า ประชาชนในกลุ่มอายุต่าง ๆ จะตีความและให้ความหมายในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป อาทิ กลุ่มเยาวชนในระดับประถมศึกษา มักจะให้ความหมายที่เน้นไปถึงการประหยัด และการออมเงิน เช่นเดียวกับในกลุ่มวัยรุ่น และหนุ่มสาววัยทำงาน ในขณะที่กลุ่มผู้ใหญ่วัยอายุ 41 – 59 ปี และผู้อาวุโส นั้น จะให้ความหมายต่อเศรษฐกิจพอเพียงที่เชื่อมโยงไปถึงวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตแบบอาข่าดั้งเดิม รวมทั้งในเรื่องของการทำมาหากินอีกด้วย

นอกจากนั้น หากนำผลการศึกษาในส่วนของการให้ความหมายของผู้นำทางการปกครองและประชาชนชุมชนมาวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อดูความสอดคล้องสามารถแสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 8.3

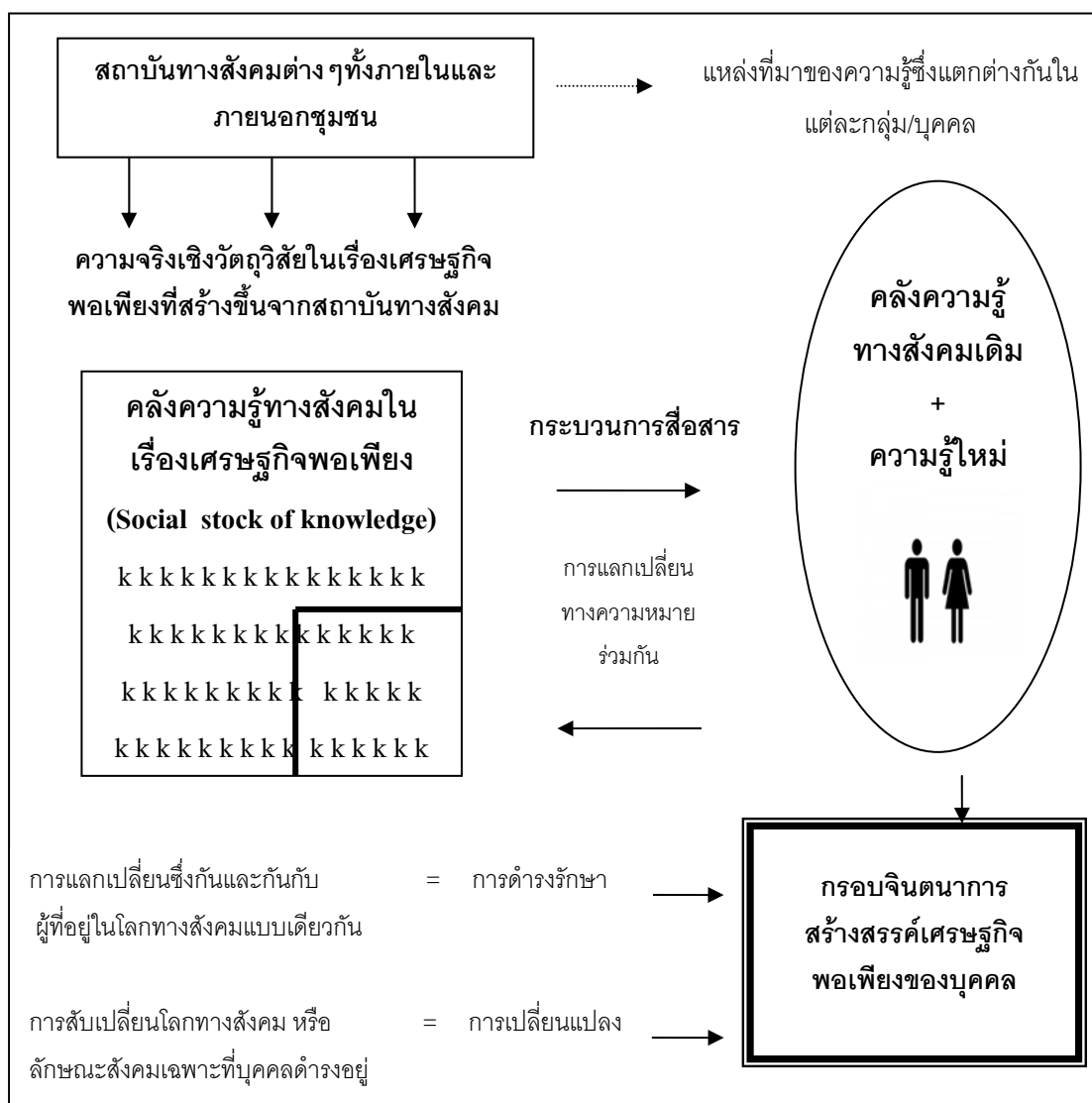
ตารางวิเคราะห์เปรียบเทียบการให้ความหมายต่อเศรษฐกิจพอเพียง
ของผู้นำทางการปกครองและประชาชนชุมชน

การให้ความหมายของผู้นำทางการปกครอง และปราชญ์ชาวบ้าน	การให้ความหมายของประชาชนในชุมชน
- การปลูกพืชผักสวนครัวและเลี้ยงสัตว์เพื่อ การบริโภค และ ส่วนที่เหลือนำไปขาย - การทำเกษตรแบบผสมผสานโดยการ จัดแบ่งพื้นที่เพื่อปลูกข้าว พืชผักหลากหลาย ชนิด และเลี้ยงสัตว์	การปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ และ ทำเกษตรแบบผสม ผสานเพื่อบริโภคและลดรายจ่าย ส่วนที่เหลือ นำไปขาย
การผลิตและนำปุ๋ยหมักชีวภาพมาใช้ในการ การเกษตรเพื่อลดรายจ่าย	การทำปุ๋ยหมักชีวภาพเพื่อใช้ในการเกษตร และ ลดค่าใช้จ่าย
ความพออยู่พอกิน	มีพออยู่พอกิน พอใช้จ่าย
การประมาณตนเอง และไม่เป็นหนี้	รู้จักการใช้จ่ายเงิน ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือย และ ไม่ เป็นหนี้
การประหยัด	การประหยัด
การออม	การออม
ไม่เบียดเบียนผู้อื่น	การแบ่งปัน และ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
วัฒนธรรมประเพณีของชาวอาข่าแบบดั้งเดิม และการปฏิบัติตามวัฒนธรรมแบบอาข่า ดั้งเดิม	การปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีแบบ อาข่าดั้งเดิม
วิถีการทำมาหากินและการดำรงชีพของชาว อาข่า	วิถีชีวิตประจำวันที่ชาวอาข่าปฏิบัติอยู่แล้ว
การพึ่งตนเอง	- ความขยัน ไม่เกียจงาน และไม่ติดยาเสพติด - พอใจในสิ่งที่มี ไม่โลภ

จากตารางตารางวิเคราะห์เปรียบเทียบการให้ความหมายต่อเศรษฐกิจพอเพียง
 ของผู้นำทางการปกครอง ประชาชนชาวบ้าน และ ประชาชนชุมชนตามกลุ่มอายุต่าง ๆ จะพบว่า
 การให้ความหมายต่อเศรษฐกิจพอเพียงของทั้งสองกลุ่มนั้นมีความสอดคล้องกัน โดยส่วนใหญ่ทั้ง
 ความหมายที่มาจากสถาบันทางสังคมภายนอก และความหมายที่บุคคลทั้งสองกลุ่มวิเคราะห์
 และตีความตามประสบการณ์ในเรื่องของหลัก และแนวทางการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
 กับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมประเพณีของชาวอาข่าแบบดั้งเดิม ทั้งนี้หากพิจารณาถึงแหล่งที่มาของ
 ความรู้นั้นมีส่วนที่ทั้งสองกลุ่มได้มาจากแหล่งความรู้ที่ใกล้เคียงและเหมือนกัน รวมทั้งด้วย
 ลักษณะทางสังคมที่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันภายในชุมชน เนื่องจากสังคมภายในชุมชน
 นั้นเป็นสังคมเล็ก ๆ ที่อยู่อาศัยในลักษณะเครือญาติและคนในชุมชนจะรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี
 อีกด้วย

ภาพที่ 8.1

แสดงการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัยของบุคคลในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

จากแผนภาพนี้อธิบายถึง กระบวนการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัยของบุคคล โดยบุคคลหรือในที่นี้วิเคราะห์ในลักษณะของกลุ่มบุคคลในแต่ละช่วงอายุนั้นมีแหล่งที่มาของความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจจากสถาบันทางสังคมต่าง ๆ กรอบจินตนาการเศรษฐกิจพอเพียงของบุคคลเกิดขึ้นจากกระบวนการที่บุคคลมีอันตรกิริยาทางสังคม และกระบวนการสื่อสารกับบุคคล และสถาบันทางสังคม โดยเกิดการแลกเปลี่ยนทางความหมายร่วมกัน (share meaning) ระหว่างความหมายของตนเองกับบุคคลอื่น ๆ หรือสถาบันทางสังคมอื่น ๆ ที่เป็นแหล่งที่มาของความรู้ โดยคลังความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นจากสังคมมักจะได้รับการถ่ายทอดไปถึงบุคคลเพียงบางส่วน และเป็น

ส่วนที่สอดคล้องกับอัตวิสัยของบุคคล หรือสอดคล้องกับคลังความรู้ทางสังคมที่มีอยู่เดิมของบุคคลนั่นเอง ซึ่งเห็นได้จากผลการศึกษาถึงการให้ความหมายและความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่บุคคลจะวิเคราะห์และตีความตามประสบการณ์ของตนเองและคลังความรู้เดิม โดยเฉพาะคลังความรู้ในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่า ซึ่งบุคคลวิเคราะห์และตีความถึงความสอดคล้องของหลักเศรษฐกิจพอเพียงกับวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของตนเอง เช่น ในกลุ่มเด็กโดยส่วนใหญ่จะให้ความหมายต่อเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องของการประหยัด การออม และยังไม่มีความรู้ในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีของอาข่ามากนักจึงไม่สามารถตีความได้ถึงความสอดคล้อง เช่นเดียวกับกลุ่มวัยรุ่น ในขณะที่กลุ่มหนุ่มสาววัยทำงานจะให้ความหมายในเรื่องของความพออยู่พอกิน และการใช้จ่ายพอประมาณ และไม่เป็นหนี้ สำหรับกลุ่มกลุ่มที่เข้าอบรมด้านเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ และมีอาชีพทางการเกษตรจะตีความถึงและให้ความหมายต่อเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องของการเกษตรแบบผสมผสาน และการทำปุ๋ยหมักชีวภาพเพื่อลดรายจ่าย เป็นต้น

ทฤษฎีกรอบจินตนาการสร้างสรรค์เศรษฐกิจพอเพียงอธิบายให้เห็นว่า กรอบจินตนาการสร้างสรรค์ของบุคคลนั้นสามารถดำรงอยู่ และ เปลี่ยนแปลงได้ ด้วยปัจจัยที่สำคัญ คือ **กระบวนการสื่อสาร และการแลกเปลี่ยนทางความหมายซึ่งกันและกัน** โดยกระบวนการและแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันกับผู้ที่อยู่ในโลกทางสังคมแบบเดียวกัน จะทำให้กรอบจินตนาการสร้างสรรค์ของบุคคลนั้นดำรงอยู่ได้ แต่เมื่อใดก็ตามที่การสับเปลี่ยนโลกทางสังคม หรือ ลักษณะสังคมเฉพาะที่บุคคลดำรงอยู่ เช่น ชาวอาข่าที่ย้ายถิ่นฐานไปทำงาน หรือ ไปเรียนต่างถิ่น, การได้รับความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และการมีประสบการณ์ใหม่ จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกรอบจินตนาการสร้างสรรค์ของบุคคลนั้น ๆ

สรุปและวิเคราะห์ผลการศึกษาเพื่อนำไปสู่การสร้างทฤษฎีมูลฐาน และแบบจำลองกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างกรอบจินตนาการเศรษฐกิจพอเพียงของบุคคล

จากผลการศึกษาที่ได้ทั้งหมดซึ่งได้นำเสนอไปแล้วในบทที่ 4 – บทที่ 8 ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษามาวิเคราะห์ และ สามารถสรุปเป็นทฤษฎีมูลฐานที่ได้จากการวิจัย โดยพบว่า มีองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัยของปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการปกครองเพื่อสร้างกรอบจินตนาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่ประชาชนในชุมชนผ่านกระบวนการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ โดยเป็นการสร้างความจริงในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่เชื่อมโยงกับ

คลังความทรงจำเดิมในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่าที่ดำรงอยู่แล้วในชุมชน ซึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดนั้นสามารถสรุปได้ดังนี้

- 1 โครงสร้างชุมชน บทบาท และ หน้าที่
- 2 คุณลักษณะส่วนบุคคล
- 3 แหล่งที่มาของความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
- 4 ความจริงเชิงอัตวิสัยร่วมของประชาชนในชุมชน
- 5 กระบวนการสื่อสาร เพื่อถ่ายทอดความจริงเชิงอัตวิสัย หรือคลังความรู้ทาง

คลังในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงสู่ประชาชนในชุมชน

จากปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดสามารถนำมาสร้างแบบจำลององค์ประกอบการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัยและการสื่อสารเพื่อสร้างกรอบจินตนาการเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนได้ ดังนี้

จากแบบจำลององค์ประกอบการสร้างความจริงเชิงวัตถุวิสัยและการสื่อสารเพื่อสร้างกรอบจินตนาการเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน สามารถนำมาอธิบายความเชื่อมโยงในแต่ละปัจจัยซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่นำไปสู่การสร้างกรอบจินตนาการเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในชุมชน ดังนี้

1 โครงสร้างชุมชน บทบาท และหน้าที่ ปัจจัยประการแรกนี้เป็นปัจจัยที่กำหนดสถานภาพ และการมีอันตรกิริยา หรือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกในชุมชน ในด้านโครงสร้างชุมชน จากผลการศึกษาพบว่า แต่เดิมชุมชนอาข่ามีโครงสร้างทางการปกครองของตนเอง หน่วยงานการปกครองของอาข่าคือหมู่บ้าน หมู่บ้านแต่ละแห่งจะมีผู้นำเรียกว่า **เจ่วมา** หรือหย่อมะ ซึ่งเป็นทั้งผู้นำทางวัฒนธรรมประเพณี พิธีกรรม และการปกครอง ร่วมกับคณะผู้อาวุโสของชุมชนในตำแหน่งต่าง ๆ ปัจจุบันโครงสร้างทางการปกครองภายในชุมชนมีผู้นำทางการปกครองซึ่งได้รับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายจากรัฐ ในขณะที่ผู้นำทางวัฒนธรรมและคณะผู้อาวุโสตามโครงสร้างเดิมนั้นได้ลดบทบาทเหลือเพียงด้านวัฒนธรรมประเพณีและพิธีกรรมของชุมชน ซึ่งปราชญ์ชาวบ้าน หรือ ปราชญ์ผู้อาวุโสที่พบในการศึกษาครั้งนี้ มีตำแหน่งผู้นำทางวัฒนธรรมของชุมชนด้วย

ดังนั้นในการสร้างความจริงเชิงวัตถุวิสัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง **ผู้นำทางการปกครอง** จึงมีบทบาทในฐานะผู้นำที่ได้รับอำนาจหน้าที่จากรัฐ , บทบาทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน, บทบาทในฐานะผู้แทนของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของผู้เชื่อมประสานในนำความจริงเชิงวัตถุวิสัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงที่สร้างขึ้นจากสถาบันทางสังคมต่าง ๆ มาถ่ายทอดสู่สมาชิกในชุมชน ส่วนบทบาทหน้าที่ของ **ปราชญ์ชาวบ้าน** มีบทบาทในการสืบทอดและการดำรงคลังความรู้ทางสังคมในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของอาข่าแบบดั้งเดิม นอกจากนั้น ด้วยคุณลักษณะส่วนบุคคลของปราชญ์รุ่นใหม่ซึ่งสามารถสื่อสารภาษาไทย และการทำงานในองค์กรทั้งด้านการศึกษาและวัฒนธรรมอาข่า ประกอบกับความใฝ่รู้ และมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนกับบุคคลอื่น ๆ ในชนเผ่าอาข่าอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นผู้ที่ถือได้ว่าเป็นปราชญ์อาข่าท่านหนึ่ง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างคลังความรู้ใหม่โดยการให้คำอธิบายเชิงคุณค่าเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่าทั้งในระดับชุมชน, กลุ่มชนเผ่าอาข่า และ สังคมภายนอก

หากกล่าวโดยสรุป อาจกล่าวได้ว่า ด้วยความเป็นสถาบันทางสังคมในชุมชน ทั้งในด้านการปกครองของผู้นำทางการปกครอง และ ในด้านวัฒนธรรมประเพณีของปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคมภายในชุมชนที่ยังคงมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำของชุมชน และมีบทบาท

ในด้านการเป็นผู้นำทางด้านความคิด ความเชื่อ และการประพฤติปฏิบัติให้กับสมาชิกในชุมชน ทั้งในลักษณะของผู้หน้าที่ได้รับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย และผู้นำโดยธรรมชาติ และตาม โครงสร้างแบบอาช้ำดั้งเดิม แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจัยยังขึ้นอยู่กับปัจจัยประการที่สอง คือ คุณลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการยอมรับ และความเชื่อ รวมทั้งการเป็น แบบอย่างให้กับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมอีกด้วย

2 คุณลักษณะส่วนบุคคล การศึกษาครั้งนี้พบว่า แม้ผู้นำทั้งทางด้านการปกครอง และ ผู้นำทางวัฒนธรรมจะมีบทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย หรือ ตามโครงสร้างทางสังคมก็ตาม แต่ ผู้นำที่มีจะมีอิทธิพลทั้งด้านกระบวนการทางความคิด และความเชื่อต่อสมาชิกในชุมชนได้นั้น ยัง ต้องมีคุณลักษณะส่วนบุคคล ที่สำคัญ โดยพบคุณลักษณะร่วม ได้แก่ ความสามารถทางการ สื่อสารทั้งภาษาไทย และการถ่ายทอดความรู้ไปยังบุคคลอื่นๆ, การมีความรู้ และความประพฤติ เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือ รวมทั้งสามารถเป็นแบบอย่างสำหรับบุคคลต่าง ๆ ในชุมชนได้

3 แหล่งที่มาของความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปัจจัยสำคัญที่นำมาสู่ กรอบจินตนาการเศรษฐกิจพอเพียงของบุคคล โดยพบว่า หน่วยทหารชุดพัฒนา, หน่วยงาน ราชการระดับอำเภอ , องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสื่อมวลชน เป็นแหล่งที่มาของความรู้ เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำทางการปกครอง ในขณะที่ปราชญ์ชาวบ้าน ล้วนเป็นสถาบัน ทางสังคมที่ได้สร้างความจริงเชิงวัตถุวิสัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะของโครงการ กิจกรรม และข่าวสารที่ถ่ายทอดมายังชุมชน โดยเฉพาะการสื่อสารผ่านผู้นำทางการปกครอง

ในขณะที่ชุมชนเองมีคลังความรู้ทางสังคมเดิมในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถี ชีวิตของชาวอาช้ำที่พบว่ามีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งการวิเคราะห์ สัญลักษณ์ (symbol) และสัญญาณ (sign) จากสื่อทางวัฒนธรรมประเพณีของชาวอาช้ำ ได้แก่ พิธีกรรมและประเพณี, กฎจารีต ข้อห้าม ข้อปฏิบัติ, ภาษิต และคำสอน, คติ และความเชื่อ ตลอดจนวิถีชีวิตประจำวันของชาวอาช้ำพบว่า สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 3 องค์ประกอบ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และมี เงื่อนไขสำคัญ 2 คือ ความรู้และคุณธรรม ตัวอย่างเช่น การวิเคราะห์สื่อพิธีกรรม และประเพณี พบว่า ชาวอาช้ำให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และเคารพธรรมชาติ ซึ่งเป็นกุศโลบายให้ชาวอาช้ำ สามารถมีแหล่งปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิตได้ และเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนซึ่งแสดงให้เห็น ถึงความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการพึ่งตนเองและความพออยู่พอกิน ตัวอย่างพิธีกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เช่น พิธีกรรม และประเพณีที่เกี่ยวข้อง กับข้าวและการเพาะปลูก พิธีกรรมการทำประตูหมู่บ้าน และความเชื่อเกี่ยวกับสถานที่ศักดิ์สิทธิ์

ของชุมชน ได้แก่ ประตุนมูบ้าน บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ และป่าช้าของชุมชน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาในเชิงการอนุรักษ์ เป็นต้น

4 อัตวิสัยร่วมของประชาชนในชุมชน จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ผู้นำทางการปกครอง, ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชนในชุมชนมีกรอบจินตนาการเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะสอดคล้องกัน โดยให้ความหมายว่า เป็นการทำเกษตรภายในครัวเรือนเพื่อลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ ตลอดจนการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ รวมทั้งการให้ความหมายที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่าอีกด้วย ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในระดับหนึ่ง ซึ่งมักเป็นระดับบุคคล และครัวเรือน แต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการประยุกต์ใช้ระดับชุมชนและสังคม, อาชีพอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากภาคเกษตรกรรม รวมทั้งความเข้าใจที่ครอบคลุมทั้ง 3 องค์ประกอบ และ 2 เงื่อนไขอีกด้วย

5 กระบวนการสื่อสาร เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความจริงเชิงอัตวิสัยได้รับการถ่ายทอดไปสู่บุคคล โดยผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ผู้นำทางการปกครองใช้รูปแบบการสื่อสารภายในชุมชนทั้งรูปแบบทางการ คือ การจัดประชุมและอบรมให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับองค์กรต่าง, การประชุมหมู่บ้าน, หอกระจายข่าว และบอร์ดข่าวสาร ส่วนรูปแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ การสนทนาในชีวิตประจำวันและในพิธีกรรมต่าง ๆ ของชุมชน รวมทั้งการให้คำปรึกษากับลูกบ้านเป็นรายบุคคล อย่างไรก็ตามการสื่อสารในลักษณะนี้มุ่งเน้นเพียงการประกาศ และการแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่องค์กรต่าง ๆ จัดขึ้นมากกว่าเป็นการสื่อสารที่ผู้นำทางการปกครอง และประชาชนร่วมกันสร้างสรรค์และริเริ่มโครงการที่เหมาะสมสำหรับชุมชน ในขณะที่ปราชญ์ผู้อาวุโสใช้รูปแบบการสื่อสารผ่านวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตแบบอาข่าดั้งเดิม ส่วนปราชญ์รุ่นใหม่ใช้รูปแบบการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกชุมชนในรูปแบบของการสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมทั้งระดับชุมชนและในกลุ่มชนเผ่าอาข่า รวมทั้งกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ตลอดจนการสื่อสารผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ และสื่อมวลชน เป็นต้น

หากจะกล่าวโดยสรุปจากองค์ประกอบทั้ง 5 ปัจจัยดังกล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า ความจริงเชิงอัตวิสัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งถ่ายทอดมาสู่ประชาชนในชุมชนอาข่าที่ศึกษานั้น มี 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. ความจริงเชิงอัตวิสัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงที่สร้างขึ้นจากสถาบันทางสังคมภายนอกชุมชน ซึ่งผู้นำทางการปกครองมีบทบาทในการเป็นสื่อกลาง หรือ ผู้เชื่อมประสานในการนำมาถ่ายทอดสู่ประชาชนในชุมชน

2. ความจริงเชิงอัตวิสัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนที่สร้างขึ้นจากอัตวิสัยร่วม หรือกรอบจินตนาการเศรษฐกิจพอเพียงของบุคคล ทั้งผู้นำทางการปกครอง ประชาชนชาวบ้าน และประชาชนในชุมชนที่มีความสอดคล้องร่วมกันทางความหมาย โดยมีที่มาจากการวิเคราะห์และตีความตามคลังความรู้ทางสังคมเดิมในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่า

ทั้งนี้ประกอบกับปัจจัยทางด้านโครงสร้างชุมชน บทบาท หน้าที่ คุณลักษณะส่วนบุคคล และกระบวนการสื่อสาร จึงทำให้ความจริงเชิงอัตวิสัยทั้ง 2 ลักษณะดังที่กล่าวไปแล้วไปข้างต้นได้รับการถ่ายทอดไปสู่ประชาชน หรือปัจเจกบุคคลในชุมชน ซึ่งจากการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัยของบุคคล สามารถอธิบายได้ว่าบุคคลหรือในที่นี้วิเคราะห์ในลักษณะของกลุ่มบุคคลพบว่า ประชาชนในแต่ละกลุ่มอายุมีแหล่งที่มาของความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ซึ่งมีทั้งกลุ่มที่ไม่ได้สื่อสารกับผู้นำทางการปกครอง และประชาชนชาวบ้าน โดยตรง อาทิ กลุ่มเด็ก และเยาวชน แต่มีแหล่งที่มาของความรู้จากสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ภายนอกชุมชน อาทิ สื่อมวลชน สถาบันการศึกษา เป็นต้น และกลุ่มประชาชนที่มีการสื่อสารกับผู้นำทางการปกครอง และประชาชนชาวบ้านซึ่งโดยมาก คือ กลุ่มวัยทำงาน จนถึงกลุ่มผู้สูงอายุ

ดังนั้นกรอบจินตนาการเศรษฐกิจพอเพียงของบุคคลเกิดขึ้นจากการที่บุคคลมีอันตรกิริยาทางสังคม และกระบวนการสื่อสารกับบุคคล และสถาบันทางสังคมต่าง ๆ โดยเกิดการแลกเปลี่ยนทางความหมายร่วมกัน (share meaning) ระหว่างความหมายของตนเองกับบุคคลอื่น ๆ หรือสถาบันทางสังคมอื่น ๆ ที่เป็นแหล่งที่มาของความรู้ ซึ่งคลังความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นจากสังคมมักจะได้รับการถ่ายทอดไปถึงบุคคลเพียงบางส่วน และเป็นส่วนที่สอดคล้องกับอัตวิสัยของบุคคล หรือสอดคล้องกับคลังความรู้ทางสังคมที่มีอยู่เดิมของบุคคลนั่นเอง ซึ่งเห็นได้จากผลการศึกษาถึงการให้ความหมายและความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่บุคคลจะวิเคราะห์และตีความตามประสบการณ์ของตนเองและคลังความรู้เดิม โดยเฉพาะคลังความรู้ในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่า ซึ่งบุคคลวิเคราะห์และตีความถึงความสอดคล้องของหลักเศรษฐกิจพอเพียงกับวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของตนเอง

ทฤษฎีกรอบจินตนาการสร้างสรรค์เศรษฐกิจพอเพียงอธิบายให้เห็นว่า กรอบจินตนาการสร้างสรรค์ของบุคคลนั้นสามารถดำรงอยู่ และ เปลี่ยนแปลงได้ ด้วยปัจจัยที่สำคัญ คือ **กระบวนการสื่อสาร และการแลกเปลี่ยนทางความหมายซึ่งกันและกัน** โดยกระบวนการสื่อสารและแลกเปลี่ยนทางความหมายกับผู้ที่อยู่ในโลกทางสังคมแบบเดียวกัน ซึ่งทำให้กรอบจินตนาการสร้างสรรค์ของบุคคลนั้นดำรงอยู่ได้ แต่เมื่อใดก็ตามที่การเปลี่ยนแปลงโลกทางสังคม หรือ ลักษณะสังคมเฉพาะที่บุคคลดำรงอยู่ เช่น ชาวอาข่าที่ย้ายถิ่นฐานไปทำงาน หรือไปเรียนต่างถิ่น, การ

ได้รับความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และการมีประสบการณ์ใหม่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกรอบ
จินตนาการสร้างสรรค์ของบุคคลนั้น ๆ

นอกจากนั้น การศึกษาครั้งนี้พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้คลังความรู้ทางสังคม
(social stock of knowledge) ในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่าแบบ
ดั้งเดิมสามารถดำรงอยู่ได้ในชุมชน ได้แก่

- 1 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมในระบบอาวุโส
- 2 การรวมกลุ่มที่เข้มแข็งของผู้อาวุโสในชุมชน
- 3 ความสัมพันธ์ทางเครือญาติระหว่างผู้นำทางการปกครอง และผู้นำทางด้าน
วัฒนธรรมของชุมชน
- 4 การสร้างความชอบธรรมโดยอ้างถึงอำนาจเหนือธรรมชาติ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และ
บรรพบุรุษ
- 5 การปรับตัวทางวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางสังคม และการ
กล่อมเกลாதงสังคมในระดับครอบครัว และเครือญาติ